

ren ontkwamen aan Sobibor

Ontsnapt aan de gaskamers

Door JORIS VAN DUIN
DE TELEGRAAF, 10 JUNI (ONLINE)

De SS besloot exact 75 jaar geleden dat ongeveer 1300 Joodse kinderen vanuit het concentratiekamp in Vught naar vernietigingskamp Sobibor vervoerd moesten worden. Daar vond vrijwel iedereen direct na aankomst de dood in gaskamers.

George en Ursula Mueller zijn vandaag bij de herdenking van het kindertransport in 1943 waaraan zij ontsnapten.

Enkelen wisten als een wonder aan het dodentransport te ontkomen, onder wie George Levy en diens zus Ursula Mueller uit de Verenigde Staten. Beiden zijn speciaal voor de herdenking van de kindertransporten vanuit Vught naar Nederland overgevlogen.

Kwiek oogt George (87) als hij samen met Ursula (83) in een ontvangstruimte van Nationaal Monument Kamp Vught nipt aan een kop koffie. De broer en zus zijn bijzondere hoofdgasten, die als twee van de nog weinige voormalig gevangenen kunnen navertellen hoe het leven in Kamp Vught was. George: „Ik kan niet zeggen dat ik het fijn vind hier te zijn. Wel in Nederland, maar zeker niet hier op het kampterrein.”

Het is 1939 als George en Ursula door hun moeder uit Lippstadt naar Nederland gestuurd worden. Uit voorzorg, om er zeker van te zijn dat hen niks overkomt. Een aantal maanden ervoor is hun vader Max uit het Joodse gezin immers door Duitsers

tijdens de Kristallnacht opgepakt en opgesloten in concentratiekamp Sachsenhausen. „Onze moeder zou later naar ons toekomen, verzekerde ze ons. Uiteindelijk overleed ook zij tijdens de Tweede Wereldoorlog”, zegt George. „Het was mij toen al duidelijk wat er gaande was. Op school was ik het enige Joodse kind en werd ik buitengesloten. 'Vieze Jood', riepen kinderen me toe en ik had over dat soort zaken vaak ruzie. Nee, dat was niet leuk.”

Toen het gezin nog compleet was, voordat broer George (rechts) en zus Ursula (tweede van links) in Kamp Vught zaten.

Via het Nederlands Rooms-Katholiek Huisvestingscomité kwamen de jonge Duitsers in een klooster in Eersel (Noord-Brabant) terecht, waar nog enkele tientallen (half)joodse kinderen tijdelijk onderdak vonden. Ondanks deze reddingspoging belandden Ursula en George (toen 9 en 13) in maart 1943 in handen van de Duitsers. „De marechaussee kwam in het klooster: de dag erna moesten we met hen mee naar Vught. Ik was geschokt. Onze vader was opgepakt en we kregen eerder al bericht dat hij na zijn verblijf in zo'n kamp overleden was. Ik had dus wel een idee wat ons te wachten stond”

Chaos

In concentratiekamp Vught kwamen ze terecht in een chaos. „Het was er vies en druk. Mensen schreeuwden, we sliepen met veel mensen in kleine barakken en er was heel weinig eten. Wat een verschil was dat met Eersel, waar het groen was en mooie fruitbomen groeiden...”

Het kamp in Vught was tijdens de Tweede Wereldoorlog het enige buiten Duitsland gelegen kamp dat onder direct bevel stond van de gevreesde SS. Er verbleven vooral gevangenen die elders arbeid moesten verrichten. Desondanks

waren er ook complete gezinnen met kinderen die er verdeeld over mannen- en vrouwenbarakken gevangen zaten.

Ouders hadden George en Ursula hier niet en dus nam de oudste zo goed en kwaad als dat ging de zorg over zijn zusje op zich. „Ik was op zijn zachtst gezegd geen goede vader... Wel probeerde ik altijd aan eten te komen en legde ik haar in bed voor het slapen gaan. Soms nam ik Ursula mee naar een leegstaande barak waar een piano in stond en probeerde ik haar daar iets op te leren.”

Werken hoefden de aanwezige kinderen niet en dus hingen zij het grootste deel van de dag maar wat rond op het kamp. „We speelden soms voetbal, maar zo leuk was het allemaal niet. Het was een bizarre omgeving om in te bivakkeren. We zagen hoe mensen in elkaar geslagen werden. Mannen en vrouwen stonden met gestrekte armen en benen tegen tafels aan terwijl ze geen shirt droegen. 'Eén!', schreeuwde een SS'er en sloeg de gevangene met een zweep. Een schreeuw was hoorbaar. 'Twee!', weer volgden een slag en een schreeuw. Dat ging zo maar door.”

Kinkhoest

Doordat de nazi's meer razzia's hielden kwamen er steeds meer kinderen in Kamp Vught, dat leidde tot een golf van besmettelijke ziektes zoals kinkhoest, mazelen, bof en longontsteking. De omstandigheden werden steeds erbarmelijker. De SS wist zich daar geen raad mee en nam een zowel dramatisch als drastisch besluit: 1300 kinderen moesten weg, naar vernietigingskamp Sobibor in Oost-Polen. Onder het mom dat zij naar een speciaal kinderkamp gebracht zouden worden, kregen families 24 uur de tijd om afscheid van elkaar te nemen.

"Diep in mijn hart wist ik dat we ooit vrij zouden komen."

Ook George en Ursula stonden oorspronkelijk op die transportlijst. Door een leugen van Jos van Mackelenbergh - destijds directeur van het Nederlands Rooms-Katholiek Huisvestingscomité - bleven de twee echter buiten schot. Van Mackelenbergh wist de toenmalig kampcommandant er via een document van te overtuigen dat de broer en zus niet honderd procent, maar half joods waren. Zodoende zagen George en Ursula de onder meer voor hen bestemde dodentreinen naar het oosten vertrekken in plaats van er zelf in te zitten. „Het was vreselijk te zien hoe gezinnen afscheid van elkaar namen. Er werd gehuild, geschreeuwd...”

Broer en zus gelukkig nog samen in 1947.

Toch ontkwamen de Muellers niet aan transporten per trein. Via Kamp Westerbork kwamen broer en zus in Bergen-Belsen terecht, tegenover de barak waar Anne Frank in sliep. „Mensen waren alleen maar kwaad. Er was nooit genoeg te eten. Diep in mijn hart wíst ik echter dat we ooit vrij zouden komen. We zagen Engelse en Amerikaanse vliegtuigen de kampen overvliegen.”

„Bergen-Belsen was verschrikkelijk. Ook daar was het ontzettend smerig. Mensen deden hun behoeften op de grond. De winters waren er heel koud en in de zomers was het er ontegelijk warm. Er was erg weinig slaapruijnte, de barakken zaten hutjemutje vol. Ursula en ik deelden één bed. Ik kan me nog herinneren hoe ik op een ochtend wakker werd en in het bed naast me een dode lag...”

Bevrijding

In april 1945 kwam een einde aan het twee jaar durend gevangenschap van Ursula en George. Vanuit Bergen-Belsen gingen de broer en zus wéér op transport, dat ditmaal diende als evacuatie wegens naderende geallieerde troepen. Zij maakten deel uit van wat later 'het verloren transport' is gaan heten. „Honderden mensen stierven tijdens deze dertien dagen durende reis. Er was amper eten en drinken. Soms stopten we en mochten we gras eten dat bij de rails groeide”, vertelt George. Uiteindelijk strandde de trein waar de gevangenen in zaten bij het Duitse plaatsje Törbitz. „Ineens riep een vrouw: 'We zijn vrij! We zijn vrij!' Russische soldaten openden de wagons en haalden ons eruit. Ik ben later getrouwd en heb ik kinderen en kleinkinderen gekregen. Maar die bevrijding was het allermooiste moment uit mijn leven.”

"Ik ben later getrouwd en heb ik kinderen en kleinkinderen gekregen. Maar die bevrijding was het allermooiste moment uit mijn leven"

Door connecties van familie en kennissen kwamen Ursula en George weer in Nederland terecht. Eerst in een Valkenburgs ziekenhuis om onder meer van tyfus te genezen en later ook bij het gezin van Van Mackelenbergh in Den Bosch, van wie vader Jos hen eerder behoevde voor het kindertransport naar Sobibor.

Pas hier hoorden zij dat hun moeder aan de ontberingen in een concentratiekamp is overleden. In 1947 emigreerden Ursula en George definitief naar de Verenigde Staten, waar hun oom en tante hen in Chicago adopteerden.

Inspiratie

Nu zijn Ursula en George 83 en 87 jaar. George vertelt tegenwoordig wekelijks op scholen over zijn ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Speciaal voor de herdenking vandaag is ook diens kleinzoon Sean naar Nederland gevlogen. „Mijn opa is voor mij een grote inspiratiebron”, vertelt hij. Om dat voor eeuwig vast te leggen heeft Sean een bijzondere tatoeage laten zetten. De Amerikaan laat een lepel op zijn arm zien. George: „In de kampen had ik altijd een lepel bij me, voor het geval ik iets te eten vond.” Sean: „Voor mij staat het symbool van kracht en doorzettingsvermogen. En zo zal ik altijd verbonden zijn met mijn opa.”